

9 Grov korrupsjon og annen grov økonomisk kriminalitet

I retningslinjenes § 4 g heter det: «Observasjon eller utelukkelse kan besluttes for selskaper der det er en uakseptabel risiko for at selskapet medvirker til eller selv er ansvarlig for: [...]

g. grov korrupsjon eller annen grov økonomisk kriminalitet.»

I 2021 ble kriteriet som opprinnelig gjaldt grov korrupsjon, utvidet til også å omfatte annen grov økonomisk kriminalitet. Et hovedfokus for Etikkrådets arbeid har derfor i 2022 vært å komme i gang med monitorering og utredning av selskaper på dette området. Den nye medarbeideren som skal arbeide med disse problemstillingene, var på plass i juni.

9.1 Annen grov økonomisk kriminalitet

For å etablere et best mulig grunnlag for prioriteringer og metodisk tilnærming på økokrimfeltet arrangerte Etikkrådet et seminar i London høsten 2022. Mye av ressursinnsatsen i 2022 gikk med til å planlegge, forberede og gjennomføre dette seminaret. Deltakerne var i første rekke internasjonale eksperter med bakgrunn fra bank- og finansvirksomhet, gravejournalistikk, konsulentvirksomhet og academia. Hovedfokuset var på finanssektoren, hvitvasking og skattekriminalitet.

Blant de sentrale temaene på seminaret var rollen banker og finansinstitusjoner i vestlige land, ikke minst i de store finanssentrene, har i hvitvaskingen av penger som blir stjålet gjennom korrupsjon og andre former for økonomisk kriminalitet i ressursrike, men ofte fattige og udemokratiske land. Den pågående krigen i Ukraina gjorde at det ble et særlig fokus på pengestrømmer fra Russland, herunder hvordan slike midler også kan bidra til å undergrave vestlige demokratier og demokratiske prosesser gjennom såkalt «strategisk korrupsjon».

Flere av deltakerne på seminaret påpekte at det er umulig å gi eksakte tall for det globale omfanget av pengestrømmer med ulovlig opprinnelse (hvitvasking), men at det høyst sannsynlig er enormt, og at de store hvitvaskingsskandalene man har sett de seneste årene, trolig bare utgjør 'toppen av isfjellet'. Det har skjedd mye på anti-hvitvaskingsområdet de siste 20-30 årene, både når det gjelder utviklingen av internasjonale standarder og kriminalisering i de enkelte land. Samtidig har kriminelle tilpasset sine metoder og fremgangsmåter, og det er fremdeles store utfordringer knyttet til bekjempelse av problemet. Det ble pekt på at økonomisk kriminalitet i for liten grad prioriteres av myndighetene, og at samarbeidet mellom private (bank- og finanssektoren) og offentlige myndigheter (politi, påtale-, skattemyndigheter) bør utvikles og forbedres.

Finansinstitusjoners egne risikovurderinger ble trukket fram som én av de viktigste faktorene for å hindre hvitvasking. Fravær av gode og gjennomarbeidede risikovurderinger kombinert med frykt for sanksjoner fra offentlige myndigheter ved manglende etterlevelse av hvitvaskingsregelverket har skapt et altfor sterkt fokus på *kvantitet* i form av antall rapporter (såkalte *Suspicious Activity Reports* eller Rapport om mistenkelige transaksjoner) fremfor *kvaliteten* på rapportene. Dette gjør at ressurser som kunne blitt brukt til effektiv overvåking og bekjempelse av hvitvasking og andre former for økonomisk kriminalitet, går tapt.

Etikkrådets oppfølging av enkeltsselskaper vil fokusere på selskapenes arbeid med risikovurderinger, og hvordan risiko kartlegges, reduseres og håndteres innenfor selskapenes virksomhet, herunder selskapenes aktsomhetsvurderinger (*due diligence*) av nye kunder og forretningspartnere.

Selskapenes historiske risikoappetitt ble også trukket frem som en viktig faktor som kan si mye om *kulturen* i det enkelte selskap. På dette området mente flere at *benchmarking*, sammenligninger, opp mot andre selskaper innenfor samme sektor vil være et nyttig verktøy. *Styrets rolle* på økokrimområdet, herunder styremedlemmenes bakgrunn og kompetanse, ble også fremhevet som sentralt. I tillegg ble *transparens* knyttet til *eierskap* (*beneficial ownership*) og betydningen av offentlig tilgjengelige registre diskutert, jf. det pågående arbeidet her til lands om register for reelle rettighetshavere.

I løpet av 2022 har Etikkrådet kommet i gang med utredning av flere enkeltsselskaper for annen grov økonomisk kriminalitet. Alle befinner seg innenfor finanssektoren. To av disse er europeiske, mens ett er basert i Asia.

9.2 Grov korrupsjon

I 2022 ble den kanadiske privatflyprodusenten Bombardier Inc satt til observasjon, mens observasjonen av det italienske forsvarsselskapet Leonardo SpA som har stått til observasjon siden 2017, ble avsluttet. Etikkrådet anbefaler oftere observasjon i korrupsjonssaker enn i andre saker. Dette skyldes at normbruddene som regel ligger noe tilbake i tid når de blir offentlig kjent, samtidig som selskaper som

blir involvert i korrupsjon, ofte vil iverksette endringer som gjør at det blir tvil om utviklingen fremover i tid.

For selskaper som står til observasjon, følger Etikkrådet med på hvordan selskapene arbeider med og utvikler sitt system for korrupsjonsbekjempelse og følger også med på om det dukker opp påstander om nye tilfeller av korrupsjon. Hvis det ikke kommer nye korrupsjonsaker, og selskapet ser ut til å ha fått på plass et antikorrupsjonssystem i tråd med internasjonalt anerkjente anbefalinger for slike systemer, anbefaler Etikkrådet normalt å avslutte observasjonen. Dette er likevel ingen garanti mot at selskapet på nytt kan bli involvert i korrupsjon. I så fall kan Etikkrådet ta selskapet opp til ny vurdering.

En observasjonsprosess kan være ganske ressurskrevende. I 2022 startet Etikkrådet observasjonen av det sør-koreanske entreprenørselskapet Hyundai Engineering & Construction Co Ltd (HDEC). I juni besøkte rådet selskapet i Seoul, og møtte samtidig flere relevante organisasjoner på antikorrupsjonsområdet i Sør-Korea.

Etikkrådet følger løpende med på korrupsjonsanklager som er knyttet til selskaper fondet er investert i. Selskaper som er knyttet til flere, alvorlige korrupsjonsanklager, blir systematisk registrert, sortert etter sektor og rangert med henblikk på risiko. Denne oversikten blir kontinuerlig oppdatert og bygget ut. Innenfor enkelte sektorer har det etter hvert blitt fanget opp

anklager mot såpass mange selskaper at det også er mulig å gjennomføre en mer samlet gjennomgang av disse. I 2022 har Etikkrådet gjort en slik gjennomgang av selskaper innenfor telekomsektoren.

Telekommunikasjonssektoren har lenge vært pekt ut som en av sektorene med høyest korrupsjonsrisiko i verden. Dette må ses i sammenheng med flere faktorer. De siste 30-40 årene har det vært en voldsom teknologisk utvikling, deregulering og privatisering innenfor denne sektoren, hvilket også har ført til en kraftig vekst i omsetning og inntekter, herunder i fremvoksende markeder. Spesielt de siste ti årene har det vært en dramatisk vekst, hvilket har sammenheng med utviklingen av mobilteknologi og den økende etterspørselen etter høyhastighetsnett. De store summene som brukes på lisenser, utstyrskontrakter, oppkjøp av tidligere statlige operatører, samt fusjoner og oppkjøp gir i utgangspunktet både insentiver og muligheter for storskalakorrupsjon («*grand corruption*»). Videre er telekom-industrien spesielt utsatt for korrupsjon på grunn av de mange aktørene som er involvert, og de kompliserte styringsstrukturene innenfor sektoren som innebærer tett og løpende kontakt mellom offentlig og privat sektor når det gjelder tildeling av lisenser, regulering, tilsyn, m.m. I tillegg til telekomselskaper har Etikkrådet nå selskaper innenfor oljeservice til utredning. Dette arbeidet vil også fortsette i 2023.